

שיעור בענין משחק בקוביא

אריה ליבוביץ

I. The Talmudic source. סנהדרין דף כד.

A. The Dispute as to why he can't be a witness.

1. גזל מדרבנן - רמי בר חמא - it is אסמכתא which is גזל מדרבנן.
2. רב ששת - it is only that אינו עוסק בישובו של עולם (it isn't אסמכתא) - this doesn't mean it is okay to do - see רמב"ם פירוש המשניות לסנהדרין שם.

B. What is the definition of אסמכתא?

1. Three cases of אסמכתא in shas:

- a. בבא בתרא דף קסת. - partially paid loan document given to a third party.
- b. בבא מציעא דף עז. - giving a mashkon as a guarantee to keep your word.
- c. בבא מציעא קד. - farmer who offers to pay if he neglects his responsibilities.

2. What is the definition of אסמכתא?

- a. According to Rami bar Chama - condition not made sincerely because you think you'll win - רש"י בבא מציעא מה: ד"ה אסמכתא קניא.
- b. According to רב ששת (who says gambling isn't asmachta):
 - i. רש"י סנהדרין שם - it is only אסמכתא if you believe you are in control of the outcome - with gambling you know better. (see סנהדרין כה regarding how much skill and luck is involved with משחק בקוביא).
 - ii. ר"י בתוספות סנהדרין שם - when it is in my control it is asmachta if it is clearly a גוזמא, when partially in my control it is also asmachta, when totally out of my hands it is not an אסמכתא.
 - iii. רבינו תם שם - asmachta is only when I make a promise to convince the guy to trust me - by gambling there are mutual promises.

C. How do we pasken in our gemara?

1. שיטת הר"ף סנהדרין שם, תוספות עירובין פב. ד"ה עמר ר' יהודה - we hold that gambling is not asmachta like רב ששת - it is permitted on occasion.
2. ש"ת ריב"ש סימן תלב ורדב"ז סימן ריד - we hold that gambling involves asmachta and is therefore prohibited even occasionally. (see שבת קמה).
3. רבינו אליהו בתוס' - it is only permissible if the money is placed on the table.
4. רמב"ם:
 - a. הלכות עדות פרק י' הלכה ד' - only passul if הוא אלא הוא - considered גזל אין לו אומנות אלא הוא.
 - b. רמב"ם הלכות גזילה ואבדה פרק ו' הלכה י' - it is גזל מדרבנן - implying a real prohibition.

II. Pesak Halacha and different types of gambling.

A. For Sefardim. ש"ע סימן ש"ע סעיפים ב'-ג'. גזל מדבריהם paskens that it is גזל.

1. May not be גזל with a non-Jew, but is still אסור for other reasons.

B. For Ashkenazim. סימן ר"ז סעיף יג he says that you need the money to be there, maybe even on a place that is jointly owned.

1. Poker: Even though we hold that משחק בקוביא isn't asmachta, since poker involves skill and the person may rely on his skill that he will win, according to רש"י ור"י it is אסמכתא. Fantasy sports may be the same. Also, the table would have to be owned by everybody.
2. Internet poker: the money isn't on the table so it is certainly forbidden even according

to the Rama.

3. Slot machines: Since you don't own the machine that holds the money it may be אסור even according to the רמ"א.
4. Betting on sporting events: Rav Belsky says it is mutar if you put your money down upfront.
5. Lottery tickets: The רב פעלים (ספרדי) forbids it on the grounds that you are taking other people's money.
 - a. it could be argued that the entire סברה of אסמכתא is that you think you will win, but when millions of people buy tickets there is no reason to think you will win and it is therefore permissible. see משפטי תשמור סימן טז אות יג.
 - b. שו"ת ישכיל עבדי (הר"ד במשפטי תשמור שם) argues that lottery is permissible because you aren't taking other people's money, you are taking a jackpot that will be given away.
 - c. תשובות והנהגות חלק ד' סימן שיא - the ticket itself has value - you can sell it for a couple of dollars - it is more like an investment.
 - d. Rav Shternbuch adds that when the people involved have no connection to each other it may be okay (this may work for online poker and fantasy sports). It is only a problem if you pay for the ticket after the drawing happened and you already know that you lost.
6. Raffles. The רב פעלים (הר"ד במשפטי תשמור שם) writes that raffles are okay because you aren't taking money from other people - only a prize that doesn't belong to anybody.
 - a. this is difficult to understand because it should be stealing for the person running the raffle who takes people's money.
 - b. giving to a person who is stealin should be problematic even if you aren't stealing.
 - c. Most are lenient with raffles because people are happy to give their money to tzedakah either way. משפטי תשמור אות כ.

III. More sources to hate gambling.

- A. Rivash - it "kills" people and is addictive.
- B. באור הלכה הלכות חנוכה - somebody concerned for his soul should distance himself.
- C. ערוך השולחן הלכות חנוכה - whoever can stop people from doing it will have great reward.
- D. שו"ת אגרו"מ אר"ח ד' סימן לה - it is disgusting.

1 - תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כד עמוד ב

משנה. ואלו הן הפסולין - המשחק בקוביא והמלוה בריבית, ומפריחי יונים, וסוחרי שביעית. אמר רבי שמעון: בתחילה היו קורין אותן אוספי שביעית, משרבו האנסיין חזרו לקרותן סוחרי שביעית. אמר רבי יהודה: אימתי - בזמן שאין להן אומנות אלא הוא, אבל יש להן אומנות שלא הוא - כשרין. גמרא. משחק בקוביא מאי קא עביד? - אמר רמי בר חמא: משום דהוה אסמכתא, ואסמכתא לא קניא. רב ששת אמר: כל כי האי גוונא - לאו אסמכתא היא. אלא: לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דגמר אומנותא אחריתי דתנן+ אמר רבי יהודה: אימתי - בזמן שאין להן אומנות אלא הוא, אבל יש להן אומנות שלא הוא - (הרי זה) כשרים. אלמא טעמא דמתניתין - משום יישובו של עולם הוא, קשיא לרמי בר חמא!

2 - רש"י מסכת סנהדרין דף כד עמוד ב

ואלו הן הפסולים - לדון ולהעיד.

המשחק בקוביא - כולו מפרש בגמרא, וכולן מעין גזלין הן, והתורה אמרה (שמות כג) אל תשט רשע עד - וכל שכן דיין.

וסוחרי שביעית - הואיל וחימוד ממון מעבירו על דברי תורה הוה ליה כרשע דחמס, ופסול לדון ולהעיד שנוטה אחרי בצט.

בתחילה היו קוראין אותן כו' - מפרש בגמרא.

שאין לו אומנות אלא הוא - דהואיל ואין עסוקין ביישובו של עולם אינן בקיאין צטיב דינין ומשא ומתן, ואינן יראי חטא.

גמרא.

אסמכתא - היינו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שהוא יכול לנלח, ופעמים שמנלחין אותו. לא קניא - והוה ליה כעין גזילה בידו.

כל כי האי גוונא לאו אסמכתא הוא - וכיכי דמי אסמכתא - כגון דאם אוציר ולא לעביד אשלים צמיטצא (צצא מליעא עו, א) וכגון משליש אח שטרו דנט פשוט (צצא צתרא קסח, א) דסומך על לא דבר, דסבור כל זה בידי לעשות, ומירשא כי מחני - אדעתא דלא יכיב ליה לאסמכתא קא מחני, דעוטה וסבור לא יבא לידי כך, אצל הכא לא סמיך חמידי, דכא לא ידע אי נלח אי לא נלח, ואפילו הכי מחני - שמע מינה מספיקא אחני גמר ואקני, ולא גזילה היא.

3 - רמב"ם על משנה מסכת סנהדרין פרק ג משנה ג

המשחק בקוביא, והוא המשחק ב"נרד" ו"סטרנג" וכיוצא בהם בתנאי שישלם כסף מי שיעשה כך או לא יעשה כך בהתאם לשטת אותו המשחק, ונאסר זה מפני שהוא מתעסק בעסק שאין בו תועלת לישוב העולם, ויסוד הוא בתורתנו שאין ראוי לאדם להעסיק את עצמו בעולם הזה אלא באחד משני דברים או בחכמה להשלים בה את עצמו, או בעסק שיעיל לו בקיום העולם כגון אומנות או מסחר, וראוי למעט בזה ולהרבות בראשון כמו שאמרו הוי מעט עסק ועסוק בתורה

4 - תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קסח עמוד א

מתני'. מי שפרע מקצת חובו, והשליש את שטרו ואמר לו: אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרו, הגיע זמן ולא נתן - רבי יוסי אומר: יתן, רבי יהודה אומר: לא יתן.

גמ'. במאי קמיפלגי? ר' יוסי סבר: אסמכתא קניא, ורבי יהודה סבר: אסמכתא לא קניא. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר רב: הלכה כרבי יוסי. כי אתו לקמיה דרבי אמי, אמר להו: וכי מאחר שרבי יוחנן מלמדנו פעם ראשונה ושניה הלכה כרבי יוסי, אני מה אעשה? ואין הלכה כרבי יוסי.

5 - תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עז עמוד ב

והתניא: הנותן ערבון לחבירו ואמר לו: אם אני חוזר בי - ערבוני מחול לך, והלה אומר: אם אני חוזר בי - אכפול לך ערבונך. נתקיימו התנאין, דברי רבי יוסי. רבי יוסי לטעמיה, דאמר אסמכתא קניא

6 - תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קד עמוד ב

ההוא גברא דקבל ארעא מחבריה, אמר: אי מוברנא לה - יהיבנא לך אלפא זוזי. אוביר תילתא. אמרי נהרדעי: דינא הוא דיהיב ליה תלת מאה ותלתין ותלתא ותילתא. רבא אמר: אסמכתא היא. ואסמכתא לא קניא. ולרבא, מאי שנא מהא דתנן: אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא? - התם לא קא גזים, הכא כיון דקאמר מילתא יתירתא - גוזמא בעלמא הוא דקגזים.

7 - רש"י מסכת בבא מציעא דף מח עמוד ב

אסמכתא קניא - כצטח גוזמא שאדם מצטיח את חבירו לסמוך עליו, שאם לא יקיים תנאו - יתן כך וכך.

8 - תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כה עמוד א

ומאן דאמר ארא, מאי טעמא לא אמר אי תקדמיה יונן ליון? - אמר לך: היינו משחק בקוביא. ואידך: תנא תולה בדעת עצמו, ותנא תולה בדעת יונו. וצריכא, דאי תנא תולה בדעת עצמו - התם הוא דלא גמר ומקני, דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי. אבל תולה בדעת יונו - אימא לא. ואי תנא תולה בדעת יונו - דאמר: בנקשא תליא מילתא, ואנא ידענא לנקושי טפי. אבל תולה בדעת עצמו - אימא לא, צריכא.

9 - תוספות מסכת סנהדרין דף כה עמוד א

על כן נראה לר"י עיקר כפירוש רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיהו נשך כדפירש לעיל תרין הכי שאני התם דודאי דבר שהוא בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזים נמי שסובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא ישלים תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובההיא ודאי גמר ומקני ולא חשיב אסמכתא ואומר בלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזים אע"ג דהוי בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזים ודאי הוי גוזמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת ודאי חשיב אסמכתא ומיהו קשה דהכא משמע דדבר דלא הוי בידו לאו אסמכתא הוא כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזים ומאי שנא מההיא דחמרא דזולשפוט דחשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא מידי דהתם ודאי הויא אסמכתא משום שזה סומך עליו משום דהוי דבר שבידו שמוצאין יין למכור ונראה כאסמכתא קצת אע"ג דלא גזים דשמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא גזים כיון דלאו בידו הוא לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזים בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו להרויח וידוע הוא שאחד מהם ירויח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דאשלם אלפא זוזי דגזים וגם בידו להשלים תנאו יש לנו לומר דנתכוון להסמיך ולהטעות חבירו הויא אסמכתא משום דגוזמא קאמר ולא גמר ומקנה ומסתברא דלהכי גזים שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד שבידו הוא ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כשר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות שלא הוא כשר והא דפסקינן דמשחק בקוביא קני דווקא כשמעות שניהם על פי הדף לפי שהדף והמקום קנוי לאותו שירוויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו לא מהני אם לא הקנו בב"ד חשוב כדאי' בנדרים (דף כז).

10 - תוספות מסכת סנהדרין דף כה עמוד א

על כן נראה לר"ת לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דלא הויא אסמכתא אלא היכא שאין יכול להרויח כגון משליש שטרו וכר' דגט פשוט) ב"ב דף קסח. אבל הכא לא הויא אסמכתא משום דכיון דשנים הם כל אחד ואחד מקני לחבריה מגו דאי מרווח בעי איהו למקני בההיא הנאה גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא הויא אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני גמר נמי ומקני

11 - רי"ף מסכת סנהדרין פרק ג - זה בורר [דף ג עמוד ב]

המשחק בקוביא מאי קא עביד אמר רב ששת לפי שאין עסוקין בישובו של עולם:

12 - תוספות מסכת עירובין דף פב עמוד א

אמר ר' יהודה אימתי כו' בזמן שאין לו אומנות כו' - אע"ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר) שם דף כו; א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא דאפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן אבל לר' יהודה

דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה"ג לאו אסמכתא היא

13 - שו"ת הריב"ש סימן תלב

לקהל בורנא, ישמרם צורם.

משובבי נתיבות, עולים בפרצות, לגדור גדר; ישמרכם השומר אמת לעולם. הגיע לידי כתבכם, על דבר האיש ההוא, אשר קבל עליו, בשבועה בתורה, בנקיטת חפץ: שלא לצחוק בקוביא. וכן קבל עליו, על זה: חרם חמור, ונדוי, ולהיות פתו; פת כותי וכו'. כמו שכתוב בנוסח השטר, אשר טופסו שלוח אלי. ושאלתם ובקשתם: אודיעכם דעת: מה לעשות באיש ההוא, מדין תורה! ואיך תתנהגו עמו? ולפי ששלוחכם זה, היה נחוץ לשוב, לא אאריך לכם בראיות, ככל הצריך. אבל אהיה מקצר ועולה, ואומר ראשי פרקים לבד.

... ושחוק בקוביא; הנה יש בו אסורא דרבנן; כדאיתא בסנהדרין פרק זה בורר (כ"ד): ואפילו לרב ששת,

דס"ל התם: דליכא אסמכתא בקוביא; מ"מ דבר מכוער ומתועב ומשוקץ הוא. ורבים חללים הפיל, ועצומים כל הרוגין. ומפורש הוא בירושלמי (נדרים פ"ה ה"ד): דמי שנדר שלא לצחוק; אין מתירין אותו...

ויש לכם להקל בזה: יען הצחוק, תקיף יצרי; עד שהעובר בו, קרוב לאונס. דומה למה שאמרו במסכת כתובות (נ"א): מ"ט? יצר אלבשה. ורבים מעמי הארץ, נשבעו עליו, ונוקשו; עברו ולא נענשו. ולזה, ראיתי רבים מן החכמים החסידים הצדיקים, נמנעים מלהשביע את המצחקים + עלי' ב"י יר"ד סי' רכ"ח (ד' קמ"ז ע"א) בבד"ה.

14 - שו"ת רדב"ז חלק א סימן ריד

שאלת ממני על מי שנשבע שלא לשחוק אם מותר לשום אחר במקומו לשחוק.

תשובה ראיתי קצת פריצים מתירין דבר זה וראוי לגעור בהם ולמונעם מזה כי לא די שאין עוסקים בישובו של עולם אלא שגוזלין איש את חבירו דאסמכתא לא קניא לדעת רוב הפוסקים. ולא די זה אלא שהם עוברים על שבועתם. וז"ל ספר פסקי דינין מי שנשבע שלא לשחוק בשום שחוק בעבור מעות אסור להטיל גורלות ולא לשום אדם בשבילו כדאיתא בשבת אין מטילין חלשים משום קוביא ע"כ. והוא ז"ל לא הביא ראיה אלא לומר כי הגורלות בכלל קוביא הן אבל שלא לשום אדם בשבילו לא הביא ראיה. ולדין דס"ל כמ"ד דאיכא גזל בקוביא הדבר ברור כי מי שנשבע שלא יגזול את חבירו מה לי שיגזלנו ביזו או ע"י אחר הכל הוא בכלל השבועה. ואפ"ל למאן דס"ל דקוביא אין בו גזל מ"מ כוונת שבועתו שלא לשחוק כדי שלא יפסיד א"כ אפ"ל ע"י חבירו נמי הוא בכלל שבועתו. ותו דק"ל שלוחו של אדם כמותו וכל דבר שהוא אסור לעשותו אסור לו לומר לאחרים לעשות ותו דאפ"ל למ"ד דאין בו משום גזל מודים הם דאסור להתעסק בה וכיון שזה רצה לגדור עצמו בדבר מה לי על ידו מה לי ע"י אחר. א"נ דמתניתין דשבת יש ראיה לשני הדינין מדקתני סתם אין מטילין חלשים ולא מפליגינן אם הם בעלי החלשים או אחרים מטילין להם החלשים שכן המנהג שאין בעלי הגורלות מטילין הגורל כדי שלא יהיה רמאות בדבר ועלה אמרינן ומשום קוביא משמע דבכל גוונא איכא קוביא למי שנשבע נמי אפילו על ידי אחר עובר על שבועתו ודוק ותשכח.

15 - תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמח עמוד ב - קמט עמוד ב

מפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על השולחן, ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה. ומטילין חלשין על הקדשים ביום טוב, אבל לא על המנות.

גמ' מפיס אדם עם בניו וכו'. עם בניו ועם בני ביתו - אין, ועם אחר - לא. מאי טעמא? - כדרב יהודה אמר שמואל. דאמר רב יהודה אמר שמואל: בני חבורה המקפידין זה על זה - עוברין משום מדה ומשום משקל, ומשום מנין, ומשום לוויין ופורעין ביום טוב. וכדברי הלל אף משום רבית. אי הכי - בניו ובני ביתו נמי? - בניו ובני ביתו היינו טעמא - כדרב יהודה אמר רב. דאמר רב יהודה אמר רב: מותר להלוות בניו ובני ביתו ברבית, כדי להטעימן טעם רבית. אי הכי - מנה גדולה כנגד מנה קטנה נמי? - אין הכי נמי, וחסורי מיחסרא והכי קתני: מפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על השולחן, אפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה. מאי טעמא? - כדרב יהודה אמר רב. עם בניו ועם בני ביתו - אין, עם אחרים - לא. מאי טעמא? - כדרב יהודה אמר שמואל. מנה גדולה כנגד מנה קטנה - אף בחול לאחרים אסור. מאי טעמא? - משום קוביא.

16 - תוספות מסכת שבת דף קמט עמוד ב

מאי טעמא משום קוביא - היינו כרבי יהודה בשם רבי טרפון דאמר אין אחד מהן נזיר שלא נתנה נזירות אלא להפלאה וסבירא ליה דלא מחית אינש לספיקא ולית הלכתא הכי אלא כאידך דר' יהודה כדפסקין בסנהדרין בפרק זה בורר (דף כה. ושם), מ"ר.

17 - תוספות מסכת סנהדרין דף כה עמוד א

והא דפסקין דמשחק בקוביא קני דווקא כשמעות שניהם על פי הדף לפי שהדף והמקום קני לאותו שירוויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו לא מהני אם לא הקנו בב"ד חשוב כדאי' בנדרים (דף כז:).

18 - רמב"ם הלכות עדות פרק י הלכה ד

ועוד יש שם רשעים שהן פסולין לעדות אע"פ שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות, הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם בחמש פסולין שנאמר כי יקום עד חמש באיש, כגון הגנבים והחמסנים אע"פ שהחזיר פסול לעדות מעת שגנב או גזל, וכן עד זומם אע"פ שהזום בעדות ממון ושלם הרי זה פסול מן התורה לכל עדות, ומאימתי הוא נפסל מעת שהעיד בבית דין, אע"פ שלא הזים על אותה עדות אלא אחר כמה ימים, וכן המלוה ברבית אחד המלוה ואחד הלוה שניהם ד פסולין לעדות, אם רבית קצוצה עשו הרי הן פסולין מן התורה ואם אבק רבית עשו הרי הן פסולין מדבריהם, וכן כל העובר על גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריהם, כיצד החמסנים והם הלוקחים קרקע או מטלטלין שלא ברצון הבעלים אע"פ שנותנין הדמים הרי אלו פסולין מדבריהם... וכן משחק בקוביא והוא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא, הואיל ואינו עוסק ביישובו של עולם הרי זה בחזקת שאיכל מן הקוביא שהוא אבק גזל, ולא בקוביא בלבד אלא אפילו משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים, וכן לא יונים בלבד אמרו אלא אפילו המשחקים בבהמה חיה ועוף ואומר כל הקודם את חבירו או כל הנוצח את חבירו יטול בעליו את שניהן וכן כל כיוצא בשחוק זה, והוא שלא תהיה לו אומנות אלא שחוק זה הרי הוא פסול, וכל אלו פסולין מדבריהם.

19 - רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ו הלכה י

המשחקין בקוביא כיצד, אלו משחקין בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצא בהן ועושים תנאי ביניהם שכל הנוצח את חבירו באותו השחוק יקח ממנו כך וכך הרי זה גזל מדבריהם אע"פ שברצון הבעלים לקח הואיל ולקח ממון חבירו בחנם דרך שחוק והתל הרי זה גזל. וכן המשחקין בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר יקח מחבירו כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור וגזל מדבריהם.

20 - שולחן ערוך חושן משפט סימן שע סעיף ב - ג

המשחקים בקוביא כיצד, אלו משחקים בעצים או בצרורות או בעצמות, ועושים תנאי ביניהם שכל הנוצח את חבירו באותו שחוק יקח כך וכך. וכן המשחקים בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר יקח מחבירו כך וכך, וכל כיוצא בדברים אלו, הכל אסור, וגזל מדבריהם הוא. (טור הביא בס"ז) יש מי שאומר שהמשחק בקוביא עם העובד כוכבים אין בו משום גזל, אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים, שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה ויישובו של עולם. וחלקו עליו לומר שאינו פסול אלא אם כן אין לו אומנות אחרת. כגון: אכל אס יש לו אומנות אחרת, אפילו משחק עם ישראל אינו פסול (טור). וע"ל סימן ר"ז סעיף י"ג. וכבר פשט המנהג כסדרה באחרונה לשחוק בקוביא, ואין פסול אלא מי שאין לו אומנות אלא כו. ואם שחק עמו באמנה אס חייב לשלם, ע"ל סימן ר"ז סעיף י"ג.

21 - שולחן ערוך חושן משפט סימן רז סעיף יג

וכן תנאים שמתנים בני אדם ביניהם, אע"פ שהם בעדים ובשטר: אם יהיה כך או אם תעשה כך אתן לך מנה או אקנה לך בית זה ואם לא יהיה או לא תעשה לא אקנה ולא אתן לך, אע"פ שעשה או שהיה הדבר, לא קנה, שכל האומר: אם יהיה אם לא יהיה, לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמא יהיה או שמא לא יהיה. כגון: ויש אומרים דג' חלוקין צדיני אסמכתא, דכל מה שאין צידו ותלוי ציד אחרים, כגון שא"ל: קנה לי יין ממקום פלוני ואם לא תקנה תחייב לי כך וכך, דזה אינו תלוי צד דדילמא לא ירצו למכור לו, הוי אסמכתא בכל ענין ולא קני; ומה שיש צידו לעשות אם לא גזים, כגון שאמר: אם אוביר ולא אעבוד אשלים במיטב, לא הוי אסמכתא, וקניא; אכל אי גזים ואמר: אם לא אעבוד אשלים אלפא זוזי, הוי אסמכתא ולא קניא. לפיכך כשמוכר מקנה ללוקח על תנאי: אם תעשה לי כך תקנה, הוי אסמכתא, כיון שקיים התנאי אינו תלוי ציד המוכר רק ציד הלוקח. אכל אם אין צידו לגמרי, ולא ציד אחרים, כגון המשחק בקוביא וכיוצא בו, שאינו יודע אם ינצח או לא ואפילו הכי התנה, ודאי גמר ומקני מספק. צד"א, כששחקין במעות מוכנים. אכל אם שחקים באמנה, אין מו"אין ממנו מה שהפסיד (טור צ"ס ר"י). ויש אומרים אפילו נתן לו משכון על המעות לא מהני, דמעות אין כאן משכון אין כאן, כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ץ סעיף ט'; אכל כשמעות מוכנין על הדף,

מוחר לשחוק ואין זו אסמכתא (מרדכי פרק זה בורר), ודלא כיש חולקין ואוסרין לשחוק בכל ענין (הגהות מרדכי ה"ל). וי"א דלינו מותר רק כשהדף שהמעות מונחים עליו קנוי לשניהם (חוס' פ' ה"ל צ"י בשם ר"י), וע"ל ס"י ש"ע, ולא מקרי אסמכתא אלא כשעיקר הדבר תולה בתנאי, אבל מי שמחייב עצמו לחזירו ואומר: אם יהיה בחיים יתן לו ואם לאו יתן ליורשיו, זה לא מקרי אסמכתא, דכא על כל פנים חייב ליתן לו, וכן כל כיוצא בזה (צ"י בשם תשובת רש"א). י"א הא דמשחק בקוביא לא הוי אסמכתא, הוא מטעם דמאחר ששניהם מתנין זה כנגד זה וכל אחד יוכל להפסיד, אגב דצעי למקני גמר ומקני. ולכן כל שנים שהמרו זה עם זה, קנוי, אם קנוי מידן; ודוקא שאין בידן גם כן, אבל מה שצידן, לא, כמו שנתבאר גבי ערבון בסמוך סעיף י"א (טור ומרדכי פרק איזכו נשך בשם ר"ח); ואפילו צדק יש חולקין, ולכן הולכין לחת טעמים אחרים גבי משחק בקוביא וקנסות שדוכין, לקמן סעיף ט"ז.

22 - ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרע סעיף ב

ונוהגין לומר זמירות ותשבחות וכו' - עיין בתשובת מהרש"ל סימן פ"ה שכתב שראוי שהשמחה תהא מעורבת ובלולה בשמחת תורה ואל תבטל מקביעותך עכ"ל ובעו"ה יש אנשים שתחת זמירות ותשבחות שראוי להלל להש"י על הניסים שעשה לנו הם מרבים בשחוק הקרטיין והרבה הרעישו הסה"ק ע"ז והשומר נפשו ירחק מזה:

23 - ערוך השולחן אורח חיים סימן תרע סעיף ט

אבל השוחקים בקלפים עונשן רב ובעונותינו הרבים נתפשטה נגע צרעת הזה בבית ישראל אוי לנו שעלתה בימינו כך וכמה מיני עבירות תלויות בזה והוא רחום יכפר עון ומי שביכולתו לבטלה שכרו מרובה מאד:

24 - שו"ת תשובות והנהגות חלק ד' סימן שיא

נשכולם מוסרים מראש את כספם למארגני ההגרלוו גומר דעתו להשתתף בלב שלם אף אם יפסיד ולן לא נקרא גזל גם מדרבנן.

ועוד נראה שאסמכתא דלא קנה היינו משו סומך שהדברים יסתדרו כרצונו ולטובת וכשלא מצליח הוה אסמכתא, אבל כאן הלא יוד מעיקרא שהסכויים שלו לזכות הם קלושים מאד ומ"מ כיון שסכום הזכיה הוא גדול מאד, והסכו שדורשים עבור הכרטיס הוא פעוט, סומך דעת לכן וכה"ג לא נקרא אסמכתא.

ומעבשיו נראה פשוט שהקונה כרטיס הגרילה א בזה חשש אסמכתא, ולא שונה הדג מכל השקעה שקונה ומקוה שיהיה מוצלח, אבל א לו שום בטחון, ואם בסוף הפסיד ודאי לא נקו אסמכתא, ואף כאן קנה כרטיס בתקוה בעלכ שיריח, ומשום שהסכויים קלושים מאד המחיר בז מאד, אבל סומך דעתו ומוכן באמת גם להכסיד.

אמנם נכון אני במקרה שמשתתף בהגרילה ב

דעתם באמת, ורק כשנמצאים מספר אנשים ביחד במשחק ואחד מהם בלבד מנצח, יש מקום לחשוש משום אסמכתא. ולהטעים מעט את הדברים יש להוסיף את המפורסם בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל שענינו הרואות שכשהטבח שואל שאלה בהל' טריפות ומטריפים לו, מקבל את הפסק בהכנעה, אבל כשאותו אדם בא לדין תורה וחבירו זוכה, כואב לו ומצטער מאד, ולפעמים מתקשה לקבל בהכנעה את הפסק, ואף שבשניהם הוא מפסיד, מ"מ כואב לו יותר כשהשני מנצח.

ונראה כעין זה גם בנידון דידן שמוכרים את כרטיסי ההגרלה בכל העיר או בכל המדינה, ואין להשתתפים קשר כלל זה עם זה, יודע כל אחד שהסיכוי שלו לזכות הוא קלוש מאד ומקבל זאת בלב שלם, אבל כשרואה שחבירו ששיחק עמו בקוביא מנצח והוא המפסיד, מצטער וכואב לו טובא, ובוה יש לחשוש לאסמכתא וגזל מדרבנן, משא"כ

25 - שו"ת אגרות משה חלק א"ח ד סימן לה

הנה בדבר חדר הנקרא אולם מסיבות (סאשל האל) שנבנה ג"כ תחת גג אחד עם חדר שנתייחד לביהכ"נ להתפלל שם, פשוט שאין עליו שם קדושה ומותרין לעשות שם דבר חול, אבל לשחק בקלפים (קארטן) ובינגא וכדומה אף שאין ע"ז איסור ברור הם דברים מכוערים בכל מקום שהוא וגם הוא כמושב לצים. ובדבר ריקודים בחורים ובתולות בתערובות הוא דבר האסור אף עם פנויות טהורות וכ"ש שכל הפנויות הם נדות, וגם לא ימנעו מלרקד גם עם אשת איש.

26 - שו"ת יביע אומר חלק ז - חו"מ סימן ו

מסקנא דדינא שהספרדים ועדות המזרח אסור להם להשתתף בקניית כרטיסי מפעל הפיס, וכל שכן כרטיסי

אמנם דבריו תמוהין מאד, שכאן לא שייך לאסמכתא כלל, דאסמכתא שאסור להמחבר היינו אם אומר כשיהיה דבר פלוני אקנה או אתן, ובוה הוה אסמכתא ולא קנה, אבל כאן קונה כרטיס ששוע עכשיו בשוק כמה דולרים, ויכול למכור אותו עכשיו ולקבל את שויו, ונכנס בוה להשקעה כמו בכל עסק, ורק אם ההגרלה היא באופן שמי שמפסיד צריך לשלם מכיסו תשלום נוסף אחר שהפסיד, בוה לא סומך דעתו ולא מועיל, אבל כאן, קנה עכשיו דבר שיתכן שיבוא לו מזה רווח גדול ויתכן שלא, הוה ככל עושה עסק או משתתף בו שאין בוה שום חשש אסמכתא.

עוד נראה שכיון שרבים נכנסים לספק זה ואין להם קשר זה עם זה, אדעתא דספק נכנסו וגמרי

----- דו"ק -----

ספורט למיניהם שמשחקים בשבת ומחללים שבת בפרהסיא, ונמצא שהוא מסייע ידי עוברי עבירה. ואף לאשכנזים יש לאסור בזה. (וע' בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' עמוד פט ס"ס ה). ושומע לנו ישכון בטח.

27 - שו"ת רב פעלים יו"ד חלק ב' סימן ל'

ועל כן בנידון השאלה אף על פי שזה השחוק יש בו איסור משום קוביא וגזל לדעת הרמב"ם ז"ל ומרן ז"ל שקבלנו הוראותיו עם כל זה לענין פיסול אין השוחט הנזכר בשאלה נפסל הן לעדות הן לשחיטה בשביל שהוא משחק בזה השחוק מפני שזה אין אומנותו בכך וכל שיש לו אומנות אחרת אינו נפסל בזה מיהו אף על גב דאין השוחט נפסל בכהאי גוונא מכוער הדבר שיהיה שוחט של הקהל עושה איסור זה של קוביא בפומבי בשאר הנפש ויש כח ביד הקהל ה' ישמרם ויחיים למחות בידו שימנע עצמו מעסק זה לגמרי באומרם לא בעינן שיהא שוחט מתא דידן עוסק בעסק ביש כזה ואף על גב דאין אומנותו בכך ולא מפסל מדינא.

28 - משפטי תשמורו סימן טז אות יג

ועתה ניחאי אנן בהגרלת מפעל הפיס וכיוצא בזה האם שייך סברות אלה דנימא שהוי גזל מדבריהם דלומר שהוי כמנה גדולה דכל מה שהסכים לגורל משום שסמך שיזכה בגדולה לכאורה זהו תימה דמה שייך שאדם שנותן כספו במקום שאלפים נותנים כספם שמך שהוא ינצח או כמו בקוביא שכתב רש"י שסבור שיכול לנצח לכאורה מה שייך זה במפעל הפיס שיכול לנצח שסבור שיזכה באופן שהוא אחד מאלפי אנשים.

29 - שם אות יד

ובספר ישכיל עבדי יו"ד סימן ה' סעיף ג' כתב שאין לאסור ענין של מפעל הפיס מאחר ובקוביא המנצח נוטל ממונו הפרטי של המנוצח וזהו גזל מדבריהם משא"כ ענין הגרלה של מפעל הפיס אינו ענין של ניצחון שלוקח של חברו אלא מזל והגרלה.

30 - שם אות כ

ועוד היה נראה צד נוסף בכל ההגרלות למוסדות האמרוים והוא דמאחר וכסף זה שניתן להגרלה נותנו הנותן לצדקה גמורה והיינו שמלבד הענין שמשותף בהגרלה מעוניין הוא ליתן הכסף לצדקה גמורה לאותו מוסד וא"כ יון שכונתו לצדקה ליכא בזה משום אסמכתא שלא גמר ומקני אלא שאף שלא ינצח רוצה ליתן הצדקה ואף שהיה מקום לומר שבכל זאת אף שזהו לצדקה מ"מ הרי מאוד רוצה לזכות בחפץ וחלק מהפעמים זהו גם הסיבה המושכת את האנשים ליתן כספם משום שאולי יזכו ונמצא שבאמת כן חושבים שינצחו אלא דנראה דאעפ"כ אינו דומה למפעל הפיס דאע"פ שאנשים חושבים שיזכו כיון שזהו צדקה גמורה ולפעמים אף נותנים כסף זה מכספי צדקה וכל יהודי באשר הוא רוצה ליתן לצדקה אלא שהשאר מעכב וכיון שבזה יש סיבה שיכול ליתן א"כ איכא בזה צד נוסף שלא הוא אסמכתא שגומר בדעתו ליתן שהרי זהו כספי צדקה וכעין מה שמצינו ברמב"ם גבי גט מעושה שבישראל כשר כיון שרצונו האמיתי ליתן ועכ"פ מועיל בזה גם לגמור בדעתו ליתן הצדקה שיהיה סיבה שיועיל הקנין ולא יהיה אסמכתא.